

DATA ABOUT THE AUTHOR

Adamchuk Oleksandr, graduate student
Kherson State Agrarian University
str. Stritenska, 23, Kherson, 73006, Ukraine
e-mail: adamchuk_oleksandr@ukr.net

УДК 338.121

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-46-45-49>**ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ****Біленко Д. В.**

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації світової економіки вищі навчальні заклади (ВНЗ) починають ділити свої функції з іншими установами, що вимагає інтеграції освіти, науки і виробництва через інноваційний розвиток ВНЗ, їх трансформацію в дослідницькі університети.

Постановка проблеми. Незважаючи на велику кількість заходів з реформування системи вищої освіти очікуваних результатів вони не дають. Наразі не тільки мета з інноваційного розвитку ВНЗ залишається недосягнутою, але й поглиблюються проблеми зниження якості освіти, незатребуваності випускників на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи сучасні підходи до інноваційного розвитку ВНЗ, можна зробити висновок, що методологічною основою виступають методи з організації освітньої та наукової діяльності, трансформації організаційної структури.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте майже не вирішеним залишається питання поєднання зазначених методів з врахуванням того, на якому етапі життєвого циклу знаходиться ВНЗ.

Постановка завдання, мети дослідження. Метою дослідження виступає розробка системи взаємопов'язаних інструментів та механізмів з інноваційного розвитку ВНЗ.

Методологія проведення дослідження. Структурування та синтез методів інноваційного розвитку ВНЗ.

Результати роботи. В статті запропоновані інструменти та механізми інноваційного розвитку ВНЗ, сукупність яких дозволяє здійснювати інноваційну діяльність за всіма напрямками роботи ВНЗ відповідно до його етапу життєвого циклу.

Галузь застосування результатів. Отримані результати можуть бути застосовані як керівниками ВНЗ, так і науковцями, які досліджують інноваційні процеси та явища в освіті.

Висновки відповідно до статті. Погіршення стану вищої освіти в Україні потребує впровадження нових підходів до управління. Створення системи взаємопов'язаних інструментів та механізмів інноваційного розвитку ВНЗ сприятиме його трансформації в дослідницький університет.

Ключові слова: інноваційний розвиток ВНЗ, життєвий цикл, механізми, інструменти.

**ИНСТРУМЕНТЫ И МЕХАНИЗМЫ ИННОВАЦИОННОГО
РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ****Біленко Д. В.**

Актуальность темы исследования. В условиях глобализации мировой экономики высшие учебные заведения (ВУЗ) начинают делить свои функции с другими учреждениями, что требует интеграции образования, науки и производства через инновационное развитие ВУЗа, их трансформацию в исследовательские университеты.

Постановка проблемы. Несмотря на большое количество мероприятий по реформированию системы высшего образования ожидаемых результатов они не дают. Сейчас не только цель инновационного развития ВУЗов остается не достигнутой, но и усугубляются проблемы снижения качества образования, невостребованности выпускников на рынке труда.

Анализ последних исследований и публикаций. Исследуя современные подходы к управлению инновационным развитием ВУЗов, можно сделать вывод, что методологической основой выступают методы организации образовательной и научной деятельности, трансформации организационной структуры.

Выделение неисследованных частей общей проблемы. Однако почти нерешенным остается вопрос сочетания указанных методов с учетом того, на каком этапе жизненного цикла находится ВУЗ.

Постановка задачи, цели исследования. Целью исследования выступает разработка системы взаимосвязанных инструментов и механизмов инновационного развития ВУЗа.

Методологія проведення дослідження. Структурування і синтез методів інноваційного розвитку ВУЗа.

Результати роботи. В статті пропонується інструменти і механізми інноваційного розвитку ВУЗа, сукупність яких дозволяє здійснювати інноваційну діяльність по всіх напрямках роботи ВУЗів в відповідності з його етапом життєвого циклу.

Область застосування результатів. Отримані результати можуть бути застосовані як керівниками ВУЗів, так і ученими, які досліджують інноваційні процеси і явища в освіті.

Висновки відповідно до статті. Погіршення стану вищої освіти в Україні потребує впровадження нових підходів до управління. Створення системи взаємопов'язаних інструментів і механізмів інноваційного розвитку ВУЗа буде сприяти його трансформації в дослідницький університет.

Ключові слова: інноваційне розвиток ВУЗа, життєвий цикл, механізми, інструменти.

TOOLS AND MECHANISMS OF UNIVERSITIES INNOVATIVE DEVELOPMENT

Bilenko Daria

Relevance of research topic. In the begin to share their functions with other institutions. It requires the integration of education, science and industry through the universities innovative development, their transformation into research universities.

Formulation of the problem. Despite the large number of the higher education system reform events, they do not give the expected results. Now, not only the goal of the universities innovative development remains unfulfilled, but the problems of reducing the quality of education and the lack of demand for graduates in the labor market are compounded.

Analysis of recent research and publications. Studying modern approaches to managing the universities innovative development, it can be concluded that the methodological basis is the organization of educational and scientific activities, transformation of the organizational structure.

Selection of unexplored parts of the general problem. However, the question of combining these methods, considering the universities life cycle stage is located, remains almost unresolved.

Setting the task, the purpose of the study. The purpose of the study is to propose an interconnected tools and mechanisms system for the universities innovative development.

Methodology for conducting research. Structuring and synthesis of the university's innovative development methods.

Presentation of the main material (results of work). The article suggests the tools and mechanisms of the university's innovative development, the total of them allows to do innovative activities in all areas of universities work in accordance with its life cycle stage.

The field of application of results. The results can be applied both by heads of universities and scientists who study innovative processes and phenomena in education.

Conclusions according to the article. The deterioration of higher education in Ukraine requires the introduction of new management approaches. Creating a system of interconnected tools and mechanisms for the universities innovative development will contribute to its transformation into a research university.

Key words: university innovative development, life cycle, mechanisms, tools.

JEL Classification: 032, I23

Актуальність дослідження. Нові вимоги з боку суспільства викликають необхідність впровадження інноваційної моделі розвитку України, однією із важливих умов якої є інноваційний розвиток ВНЗ. Стрімке та ефективне реформування сфери освіти і науки в руслі інноваційного розвитку потребує реалізації цілого комплексу організаційних, наукових, технологічних, фінансових та комерційних заходів за основними напрямками діяльності ВНЗ.

Постановка проблеми. В умовах українського законодавства найбільше вимогам як до результатів, так і до процесу інноваційного розвитку ВНЗ відповідає поняття дослідницького університету. Механізм з порядку надання ВНЗ статусу дослідницького університету не розроблений. На сьогоднішній день є лише неофіційний текст проекту «Положення про дослідницький університет» від 05.10.2018, запропонований Міністерством освіти та науки України [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем, пов'язаних із інноваційним розвитком ВНЗ присвячені праці як вітчизняних [2-4], так і зарубіжних вчених [5]. Але до сьогодні в систему управління інноваційним розвитком ВНЗ слабо інтегровані методи оцінки та прогнозування фінансово-економічної діяльності в умовах ризиків та невизначеності, відповідно відсутні й дієві механізми організаційно-економічного управління інноваційним розвитком ВНЗ. Для України першочерговою задачею є не пошук нових підходів до реформування власної системи вищої освіти, а розробка ефективних інструментів та механізмів, які б забезпечили якість освітніх послуг і масштаби наукових досягнень українських ВНЗ на світовому рівні та сприяли б інноваційному розвитку української економіки.

Метою даної статті є розробка відповідних інструментів та механізмів з інноваційного розвитку ВНЗ, що сприятиме його трансформації в дослідницький університет.

Методологія дослідження. Методологічною основою для підготовки статті є структурування та синтез методів економіко-математичного моделювання, процесного управління та інструментальних засобів підтримки процесу прийняття рішень задля розробки єдиного підходу, який утворює взаємопов'язану систему інструментів та механізмів з інноваційного розвитку ВНЗ.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Досліджуючи сучасні підходи до управління інноваційним розвитком ВНЗ [2-5] можна зробити висновок, що наразі існує ряд розбіжностей в методах управління інноваційним розвитком на підприємствах та в ВНЗ, що обумовлює суперечність та складність вибору необхідного інструментарію. Друга проблема, що потребує вирішення, полягає в тому, що управління інноваційним розвитком ВНЗ має здійснюватися з визначенням його життєвого циклу як нерозривної сукупності життєвого циклу проекту зі створення дослідницького університету та його функціонування. Зазначений підхід ґрунтується на процесі вдосконалення відповідної системи механізмів при переході на новий етап життєвого циклу. Перший етап життєвого циклу полягає в наявності концептуальної задумки з інноваційного розвитку ВНЗ та перетворення його в дослідницький університет, на другому етапі здійснюється становлення дослідницького університету в умовах дефіциту ресурсів та досвіду. Третій етап характеризується розвитком дослідницького університету, а 4 - його стабільністю [6].

Структурно перший етап концептуального задуму з інноваційного розвитку ВНЗ складається з механізму стратегічного управління інноваціями та мотиваційного механізму. Процес стратегічного управління можна поділити на два підпроцеси: оцінку інноваційного потенціалу ВНЗ та планування інноваційного розвитку з урахуванням факторів ризику та невизначеності. Інструментами оцінки інноваційного потенціалу є економіко-математичне моделювання, мотивації – засоби спонукання до взаємодії мотивів з цілями інноваційного розвитку існуючого ВНЗ, стратегічного планування – процес обробки інформації щодо існуючих в економіці та суспільстві тенденцій, потреб ринку освітніх послуг та інноваційної продукції, факторів ризиків та невизначеності відповідно до свого внутрішнього потенціалу та виконання персоналом діяльності з інноваційного розвитку ВНЗ.

Центральним механізмом етапу становлення та розвитку дослідницького університету є організація наукової та освітньої діяльності. Але перш ніж розробляти організаційно-управлінський план з інноваційного розвитку освітньої та наукової складової ВНЗ необхідно визначити попит на освітні та інноваційні продукти та послуги. Також необхідно пов'язати попит та результати роботи дослідницького університету з маркетинговими заходами з їх просування. Визначення попиту, яке значною мірою визначається станом розвитку економіки, демографічними та політичними факторами, потребує розробки економіко-математичної моделі, а створення організаційно-управлінського та маркетингового плану – сукупності взаємопов'язаних процедур.

Останній етап життєвого циклу дослідницького університету передбачає впровадження економічного та організаційного механізмів. Відмінністю економічного механізму управління дослідницьким університетом є обов'язкова оцінка доходів з врахуванням факторів ризиків та невизначеності в довгостроковій перспективі, а організаційного – створення центрів фінансової відповідальності з чітким формулюванням їх функцій та критеріїв прийняття рішень. Фінансові результати діяльності збираються в базі даних та слугують основою інформаційної системи управління інноваційним розвитком дослідницького університету.

Виходячи з цього розробка механізмів та інструментів інноваційного розвитку ВНЗ передбачає виконання послідовності таких методологічних кроків:

- підготовка платформи з інформаційними ресурсами, які отримані в результаті економіко-математичного моделювання процесів інноваційного розвитку ВНЗ;

- розробка та реалізація способів впливу на мотивацію працівників ВНЗ, сукупності прийомів організації їх науково-освітньої діяльності, управлінських зв'язків між підрозділами для досягнення мети з трансформації ВНЗ в дослідницький університет;

- впровадження єдиного інформаційного простору управління інноваційним розвитком дослідницького університету в умовах ризиків та невизначеності.

Перший етап з підготовки платформи з інформаційними ресурсами передбачає створення економіко-математичних моделей. Так, першому етапу управління інноваційним розвитком ВНЗ передбачається використання економіко-математичної моделі оцінки інноваційного потенціалу ВНЗ, реалізація якої дозволить визначити пріоритетні для ВНЗ напрямки, за якими він зможе конкурувати на ринку освітніх послуг та інноваційної продукції, на другому етапі – економіко-математичної моделі прогнозування попиту на інноваційні продукти та послуги дослідницького університету, впровадження якої дозволить оцінити платоспроможний ринковий попит, на третьому етапі – фінансово-економічної моделі інноваційного розвитку дослідницького університету, яка дасть змогу в умовах ризиків та невизначеності зовнішнього середовища планувати майбутні доходи від освітньої та наукової діяльності.

Об'єкти моделювання пропозиції, попиту на інноваційну продукцію та послуги дослідницького університету мають потенційно нескінченну різноманітність зв'язків із зовнішнім середовищем, тому для них характерно безліч «вхідних ресурсів», які формуються або відбираються для наповнення платформи з інформаційними ресурсами. Часто отримана інформація не піддається структуризації. Набагато легше відобразити поведінку об'єкта, визначаючи залежності між впливами зовнішнього середовища та станом. Наприклад, не завжди можна визначити, що саме впливає на поведінку абітурієнта при виборі університету.

Одним із напрямів у вивченні складних систем, що досліджує їх поведінку в часі і в залежності від структури елементів системи та взаємодії між ними, є системна динаміка [5].

Отже, горизонтальний зв'язок етапів життєвого циклу дослідницького університету здійснюється через послідовність економіко-математичних моделей, практична реалізація яких передбачає створення платформи з інформаційними ресурсами, наповнення якої забезпечує системно-динамічна модель.

На кожному етапі життєвого циклу дослідницького університету розробляються та реалізуються відповідні механізми, які зможуть впливати на досягнення поставленої мети лише в тому випадку, якщо міститимуть набір стандартизованих процесів і можливостей з їх налаштування під мінливі умови зовнішнього середовища. Оцінки правил та процедур моніторингу, аналізу та удосконалення бізнес-процесів передбачає створення моделі управління бізнес-процесами.

Останнім етапом є впровадження єдиного інформаційного простору управління інноваційним розвитком. Спосібом забезпечити ефективне управління інформаційними ресурсами та бізнес-процесами в межах великої установи є створення єдиного інформаційного простору, за допомогою якого відбувається управління всіма основними процесами інноваційного розвитку ВНЗ. Саме створення єдиного інформаційного простору дозволить забезпечити перехід дослідницького університету на новий етап життєвого циклу.

Основним інструментом створення єдиного інформаційного простору має стати система підтримки прийняття рішень (СППР), яка інтегрує всі інформаційні потоки дослідницького університету і надає засоби ефективного управління ними [5]. З точки зору внутрішніх бізнес-процесів створення СППР дозволить істотно підвищити ступінь прозорості кожного запропонованого механізму з перетворення ВНЗ в дослідницький університет, забезпечить можливість більш ефективної взаємодії між ними і здійснення управлінських функцій на різних рівнях. Крім цього, можливість автоматично збирати та аналізувати інформацію, вироблену в інформаційній системі управління інноваційним розвитком ВНЗ, та порівнювати отримані результати зі стратегією трансформації ВНЗ в дослідницький університет дозволить оперативно приймати ефективні рішення щодо корегування напрямків інноваційного розвитку.

Висновки. Процес управління інноваційним розвитком ВНЗ, що заснований на методах економіко-математичного моделювання, процесного управління та інструментальних засобах підтримки процесу прийняття рішень, дозволяє здійснювати інноваційну діяльність за всіма напрямками роботи ВНЗ з визначенням його життєвого циклу як нерозривної сукупності життєвого циклу проекту з трансформації сучасного ВНЗ в дослідницький університет та життєвого циклу його функціонування, що дозволяє зберігати позиції на ринку освітніх послуг та інноваційної продукції якнайдовше відповідно до вимог зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Проект Положення про дослідницький університет. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-polozhennya-prodoslidnickij-universitet>
2. Гречаник Б. В. Інноваційний потенціал вітчизняних ВНЗ: особливості та проблеми його формування. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 11. С. 24-27.
3. Павленко А. Ф., Антонюк Л. Л. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія. Київ: КНЕУ, 2014. 350 с.
4. Сбруєва А. А., Нікола Г. Ю. Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах : монографія. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 412 с.
5. Clayton M. Christensen, Henry J. Eyring The Innovative University: Changing the DNA of Higher Education from the Inside Out, 1 edition. San Francisco: Jossey-Bass, 2011, 340 p.
6. Лисенко Ю. Г., Біленко Д. В. Управління життєвим циклом інноваційного університету. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія, Економічні науки. 2018. №4 (89) С. 44-51.

References

1. Proekt Polozhennia pro doslidnytskyi universytet [Draft Regulations on Research University]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-polozhennya-pro-doslidnickij-universitet>
2. Hrechanyk, B. V. (2010). Innovatsiyni potentsial vitchyznianskykh VNZ: osoblyvosti ta problemy yoho formuvannia [Innovative potential of domestic universities: features and problems of its formation]. Investytsii: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience, 11, 24-27.
3. Pavlenko, A. F. & Antoniuk, L. L. (2014). Doslidnytski universytety: svitovyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini [Research universities: world experience and development prospects in Ukraine]. Kiev: KNEU, 350 p.
4. Sbruieva, A. A. & Nikola, H. Yu. (2017). Problemy innovatsiinoho rozvytku vyshchoi osvity u hlobalnomu, rehionalnomu ta natsionalnomu kontekstakh [Problems of innovative development of higher education in global, regional and national contexts]. Sumy : Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, 412 p.
5. Clayton M. Christensen, Henry J. Eyring (2011). The Innovative University: Changing the DNA of Higher Education from the Inside Out, 1 edition. San Francisco: Jossey-Bass, 340 p.
6. Lysenko, Yu. H. & Bilenko, D. V. (2018). Upravlinnia zhyttievym tsyklom innovatsiinoho universytetu [Management of the innovative university life cycle]. Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli – Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade, 4, 44-51.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Біленко Дар'я Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул, Університет державної фіскальної служби України, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, 08205, Україна
e-mail: BilenkoDaria1@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6220-8101

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Беленко Дарья Викторовна, кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов имени Л.Л. Тарангул, Университет государственной фискальной службы Украины, ул. Университетская, 31, г. Ирпень, Киевская область, 08205, Украина
e-mail: BilenkoDaria1@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Bilenko Daria, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor of Department of Finance named after L. I. Tarangul, University of State Fiscal Service of Ukraine, 31, Universytetska street, Irpin city in Kiev Region, 08205, Ukraine
e-mail: BilenkoDaria1@gmail.com

УДК 330.341.1

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-46-49-64>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КОНВЕРГЕНЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В НАПРЯМКУ СТВОРЕННЯ СПІЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ІННОВАЦІЙНИХ ЗАСАДАХ

**Борзенко О. О.,
Бойко О. М.**

Питаннями конвергенції, яку розглядають у якості зближення відповідних параметрів розвитку регіонів та країн світу займаються вчені-економісти тривалий час. Особливого значення питання набуло в період глобалізації. Це є пріоритетом в забезпеченні безпеки держави, формуванні національної інноваційної системи, створенні та функціонуванні спільних підприємств, розвитку галузей промисловості на основі інновацій.

При здійсненні дослідження визначено основну проблему, яка є актуальною в період глобалізації – конвергенції ні процеси в напрямку створення спільних підприємств на інноваційних засадах.

Особливості конвергенційних процесів в процесі функціонування спільних підприємств на основі інновацій, у тому числі за рахунок розвитку наукових та індустріальних парків, кластерів висвітлювали у своїх наукових працях видатні фахівці. Визначено проблеми функціонування спільних підприємств на інноваційних засадах, у тому числі за рахунок створення організаційних форм інноваційної діяльності, які активно досліджуються вченими. Проте потребує більш детального подальшого вивчення, зокрема в розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань діяльності спільних підприємств, наукових, індустріальних та технологічних парків, кластерів, які можуть бути механізмами інноваційного розвитку в промисловості.

Постановка завдань полягає у визначенні основних засад конвергенційних процесів в напрямку створення спільних підприємств на інноваційних засадах, а також розробці пропозицій щодо вдосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань розвитку спеціальних форм організації інноваційної діяльності.

Метою дослідження є визначення особливостей конвергенції з врахуванням особливостей міжнародного досвіду функціонування спільних підприємств та спеціальних форм організації інноваційної діяльності.

Основними методами, які використовувались в процесі проведення дослідження є аналіз, статистичний, порівняння, нормативно-правове регулювання.

Узагальнено міжнародний досвід особливостей розвитку конвергенційних процесів у країнах Європейського Союзу. Зокрема, це стосується групи країн «інноваційних лідерів», до якої відносяться Швеція, Данія, Фінляндія та Нідерланди. Визначено позитивні аспекти інноваційного розвитку та фактори, які стримують розвиток.

Вагомим доробком є розгляд спільних підприємств на території України та КНР в умовах конвергенції. Також приділено значну увагу розвитку спеціальних форм організації інноваційної діяльності.

Запропоновано шляхи співробітництва між Україною та КНР. Розроблено пропозиції, які сприятимуть поліпшенню співробітництва у промисловій, науковій та освітній сферах в напрямку розвитку українсько-китайського співробітництва.

Галузь застосування результатів дослідження – соціально-економічний розвиток.